

## MOŽNE REŠITVE NEKATERIH VPRAŠANJ PRI UREJANJU DOHODKOVNIH ODNOSOV MED GOZDARSTVOM IN LESARSTVOM

### 1. Kdaj lahko poslujemo po načelih skupnega prihodka

Proizvodi in storitve, ki se javljajo kot blago na trgu, so ponavadi rezultat dela delavcev več temeljnih organizacij združenega dela. Rezultat skupnega dela je skupen proizvod, s prodajo katerega realiziramo skupen prihodek. Dohodek, ki ga dosežemo s tržno realizacijo skupnega proizvoda, je zato odraz proizvodnega dela in gospodarjenja vseh celic združenega dela, ki delovno, poslovno in proizvodno sodelujejo pri proizvodnji in prodaji skupnega proizvoda. Do sedaj so vladali tudi med delavci, ki so bili v takšni ali drugačni obliki med seboj povezani, kupoprodajni odnosi. To pa je v nasprotju z družbenim značajem lastnine in z načelom, da si delovnih rezultatov ni mogoče prisvajati neodvisno od prispevka v delu. Zato je izrinjenje tržne stihije eden od najpomembnejših ciljev, ki ga moramo zasledovati pri spreminjanju osnov družbenoekonomskih odnosov med delavci v organizacijah združenega dela; le-ti so pri ustvarjanju uporabnih vrednosti in vrednosti na sploh med seboj povezani in odvisni. Odnosi med delavci naj temeljijo na združevanju dela in sredstev, na medsebojnem poslovnem sodelovanju, na medsebojnem prevzemanju tveganj ter sodelovanju v skupnem poslovnem uspehu.

Delavci, ki sodelujejo v proizvodnji skupnega proizvoda, pridobivajo tudi dohodek, ki ga prinaša skupni proizvod. Pridobivajo ga v odvisnosti od svojega delovnega prispevka (v obliki, ki jo merimo po vnaprej dogovorjenih standardih in normativih) k tržnemu rezultatu, torej k dohodku, ki ga prinaša izdelek skupnega dela.

Delavci različnih temeljnih organizacij, ki med seboj sodelujejo tako, da izdelujejo skupni proizvod, pridobivajo svoj dohodek iz skupnega prihodka. S skupnim prihodkom so v smislu 67. člena zakona o združenem delu mišljeni:

1. prihodki, ustvarjeni s prodajo proizvodov ali storitev, ki so rezultat skupnega dela delavcev v dveh ali več temeljnih organizacijah v sestavi ene ali več delovnih organizacij (fazna proizvodnja oziroma proizvodnja, ki se vgrajuje v enoten proizvod);

2. prihodki, ustvarjeni s prodajo proizvodov in storitev v sodelovanju med proizvajalnimi in drugimi organizacijami združenega dela ter organizacijami združenega dela, ki se ukvarjajo s prometom blaga in storitev ne glede na to, ali so v sestavi iste organizacije združenega dela, v isti organizaciji združenega dela ali ne.

Delavci proizvodnih temeljnih organizacij, ki združujejo delo in sredstva, uresničujejo skupni prihodek, opredeljen v točki 1:

— v pogojih fazne proizvodnje oziroma v pogojih vertikalne delitve dela med dvema ali več temeljnimi organizacijami združenega dela. V tem primeru se celotno tekoče in minulo delo delavcev teh temeljnih organizacij materializira v enotnem skupnem proizvodu dela; ta se realizira in izrazi kot vrednost na trgu;

— v pogojih komplementarne proizvodnje oziroma v pogojih horizontalne delitve dela med dvema ali več temeljnimi organizacijami združenega dela. V tem primeru se v enoten proizvod vgrajujejo takšni proizvodi, ki se sicer lahko samostojno izrazijo in realizirajo na trgu in se z njimi ustvarja prihodek. Z realizacijo enotnega proizvoda (končnega) delavcev teh temeljnih organizacij, ki so združile delo in sredstva, pa se ustvarja skupen prihodek. Podobno kot fazna proizvodnja predstavlja tudi komplementarna proizvodnja specifično obliko združevanja teko-

čega in minulega dela delavcev dveh ali več temeljnih organizacij združenega dela, in sicer zaradi proizvodnje enotnega proizvoda, namenjenega tržni izmenjavi;

– v pogojih kombinirane horizontalne-vertikalne delitve dela oziroma v pogojih kombiniranja fazne in komplementarne proizvodnje. Takih primerov je v praksi največ. Malokdaj se namreč končni proizvod izdela do konca samo z dodatnim delom oziroma z dodatno obdelavo ali dodelavo prejetega proizvoda. V večini primerov je treba prejeti polproizvod obdelati, dodelati in ga potem skupaj z drugimi proizvodi vgraditi v enoten končni proizvod.

Zakon o združenem delu določa, da se skupni prihodek ustvarja tudi s prodajo izdelkov in storitev v sodelovanju med proizvodnimi in drugimi organizacijami združenega dela na eni strani ter organizacijami združenega dela, ki se ukvarjajo s posli prometa blaga in storitev na drugi strani. Vendar, ker nas zanima predvsem poslovanje po načelu skupnega prihodka, kadar sodelujejo med seboj proizvodne temeljne organizacije združenega dela, te oblike sodelovanja ne bomo posebej obravnavali.

Bistveni pogoj za poslovanje po načelih skupnega prihodka je torej delitev dela – horizontalna in/ali vertikalna. Zato po naši oceni ne moremo govoriti o skupnem prihodku takrat, kadar rezultat dela ni skupni proizvod. V praksi pa se večkrat pojavljajo ideje, da lahko po načelih skupnega prihodka rešujemo tudi probleme različnih pogojev proizvodnje v temeljnih organizacijah znotraj iste delovne organizacije. V gozdarstvu so namreč primeri, ko se enaki gozdni lesni proizvodi zaradi različnih naravnih in proizvodnih pogojev proizvajajo z različnimi proizvodnimi stroški, na trgu pa se za vse dosega enaka cena. Prav za rešitev tega problema so v nekaterih gozdnih gospodarstvih sprejeli sporazum o skupnem prihodku. Ocenili so, da je skladno z zakonskim določilom treba razlagati skupni prihodek tudi tako, da je to prihodek, ki se ustvarja v določenem prostoru, in sicer v konkretnem primeru na območju enega gozdnega gospodarstva. V bistvu so na ta način izenačili celotni prihodek delovne organizacije, ki ga dosegajo s prodajo posameznih (ne skupnih) proizvodov pri skupnem prihodku. Skupni prihodek (beri celotni prihodek) porazdeljujejo na temeljne organizacije po merilih in kriterijih, določenih v samoupravnem sporazumu.

Zakon o združenem delu in zakon o gozdovih govorita o tem, da je treba v temeljnih organizacijah posebej ugotavljati tisti del dohodka, ki je rezultat boljših pogojev gospodarjenja. Zakon o gozdovih tudi določa, kako je treba pokrivati negativni finančni rezultat v tistih temeljnih organizacijah, ki imajo zaradi slabših naravnih pogojev slabše poslovne rezultate.

Če razporejamo celotni prihodek, dosežen v delovni organizaciji, na temeljne organizacije, tako kot da bi bil to skupni prihodek, in pri tem upoštevamo kot merilo potrebno živo in minulo delo, potem smo dohodek, pridobljen iz izjemnih ugodnosti, v temeljnih organizacijah anulirali. S pomočjo kriterijev, ki smo jih uporabili pri razporejanju skupnega prihodka, smo ga predhodno porazdelili na vse temeljne organizacije. Iz tega izhaja, da ga v nobeni temeljni organizaciji ni, ali nasprotno, da se lahko pojavlja v vseh temeljnih organizacijah. Takšne rešitve pa niso skladne z zakonom o združenem delu, z zakonom o gozdovih in z zakonom o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka.

Z vsemi temi izvajanja nismo hoteli reči, da v gozdarskih organizacijah združenega dela pri urejanju dohodkovnih odnosov med temeljnimi organizacijami znotraj delovne organizacije ne smemo upoštevati različnih naravnih in proizvodnih pogojev. Hoteli smo povedati le to, da se pri reševanju problemov te vrste ne moremo posluževati določil, ki veljajo za skupni prihodek.

## 2. Skupni prihodek več proizvajalnih temeljnih organizacij

Skupni prihodek več proizvajalnih temeljnih organizacij opredeljujeta zakon o združenem delu in zakon o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka. Tako je po zakonu o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka skupni prihodek več proizvajalnih temeljnih organizacij tisti prihodek, ki je dosežen v skladu s samoupravnim sporazumom, in to s prodajo proizvodov ali storitev. Ti so rezultat skupnega dela delavcev dveh ali več temeljnih organizacij v sestavi ene delovne organizacije ali več delovnih organizacij. Iz istega zakona je razvidno, da se udeležba v skupnem prihodku ugotavlja na osnovi realiziranih prihodkov, ali bolje rečeno prodanih in plačanih proizvodov in storitev, ki so rezultat skupnega dela. Iz teh opredelitev lahko zaključimo, da pri poslovanju po načelih skupnega prihodka ne moremo govoriti o plačilu akontacij za prevzete proizvode, preden je bil skupni proizvod prodan. Prihodki iz deležev v skupnem prihodku so namreč odvisni od osnov in meril, ki so po samoupravnem sporazumu dogovorjeni za razporejanje skupnega prihodka, in od dosežene prodajne cene skupnega proizvoda. Zato lahko v smislu zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka govorimo le o začasni in dokončni razporeditvi tega prihodka. Obe razporeditvi, začasna in dokončna, pa se opravita iz prehodnega računa v temeljni delovni ali sestavljeni organizaciji združenega dela, v poslovni skupnosti ali kmetijski zadrugi prek katere se ustvarja skupni prihodek. Opravita se takrat, ko je skupni izdelek prodan in plačan. Če skupni izdelek ni prodan in plačan, ni dotoka sredstev na prehodni račun, zato tudi ne more biti razporeditve skupnega prihodka. Po določilih zakona se namreč skupni prihodek ustvarja in razporeja prek prehodnega računa. Le pri upoštevanju teh določil je v praksi mogoče medsebojna razmerja pri ustvarjanju skupnega prihodka med temeljnimi organizacijami združenega dela, ki združujejo dela in sredstva, urejati skladno z zakonskimi določili. Če deleži v skupnem prihodku niso tudi časovno vezani na prodajo skupnega proizvoda, se določila sporazuma o razporejanju skupnega prihodka spremenijo v sporazum o oblikovanju cen. S tem pa se pri urejanju dohodkovnih odnosov izgubi vsebina, ki jim jo daje zakon o združenem delu.

Rekli smo že, da je skupni prihodek tisti prihodek, ki ga prinaša skupni proizvod. Vendar je skupni proizvod, ki je šel skozi proizvodni proces v dveh temeljnih organizacijah, velikokrat še zmeraj polproizvod, če ga gledamo skozi možnost nadaljnje predelave. Tako je, denimo, hlodovina končni proizvod, če jo jemljemo kot proizvodni proces v gozdarstvu, kot proizvodni proces v primarni predelavi lesa pa le polproizvod. Prav tako je žagani les končni izdelek in sicer kot izdelek primarne predelave lesa, polizdelek oziroma polproizvod pa v primeru, če ga gledamo skozi proizvodnjo končnih lesnih izdelkov. Zato je pri opredeljevanju skupnega prihodka pomembno, ali spremljamo gibanje izdelka prve temeljne organizacije skozi vse nadaljnje predelovalne faze in skozi prodajo dejanskega končnega izdelka, ali pa nas zanima samo učinek, ki ga prinašajo izdelki v temeljni organizaciji, kjer je skupni proizvod gledan z vidika prve temeljne organizacije nadaljnje predelave tudi končni proizvod. Kakšna je nadaljnja usoda izdelka (polizdelka) nas potem ne zanima več. Delež v skupnem prihodku je enak ne glede na to, ali so ta izdelek oziroma polizdelek prodali na trgu ali pa vzeli v nadaljnjo predelavo in prodali v drugačni obliki.

Prí opredeljevanju skupnega prihodka nastopita torej dve možnosti:

1. Skupni prihodek je prihodek, ki ga prinaša skupni proizvod v temeljni organizaciji, kjer je skupni proizvod z vidika te temeljne organizacije končni izdelek. Nadaljnja usoda tega izdelka dela temeljnih organizacij poprejšnjih faz ne zanima.

2. Dohodkovna povezanost je vzpostavljena v celotni proizvodni verigi. V tem primeru napravijo temeljne organizacije nadaljnjih faz predelave obračun skupnega prihodka s temeljnimi organizacijami predhodnih faz, in to takrat, kadar imajo skupni prihodek poračunan z vsemi nadaljnjimi proizvajalci in s trgovino. V tem primeru je poslovanje po načelih skupnega prihodka vzpostavljeno v celotni proizvodni verigi. Skupni prihodek je ves prihodek, ki je realiziran na prehodnem računu na račun udeležbe lesa v končnem izdelku.

Iz določil zakona o združenem delu izhaja, da mora biti pri poslovanju po načelih skupnega prihodka povezanost med proizvajalci in končnimi potrošniki oziroma trgovino večja, kot je bila doslej. Višina celotnega prihodka, ki se oblikuje na osnovi deležev v skupnem prihodku, mora biti odvisna od realizirane cene končnega izdelka. Zato je treba soodvisnost med prihodkom, ki ga dosežemo s končno prodajo, in dohodkom, ki ga iz tega pridobijo proizvajalci surovin, povečati. To pa je mogoče samo v primeru, če se dohodkovna soodvisnost vzpostavi od proizvajalcev surovin do trgovine. Vendar to ne pomeni, da temeljne organizacije prve faze sodelujejo s temeljnimi organizacijami trgovine oziroma z zadnjo fazo predelave, ampak le, da je delež v skupnem prihodku vseh udeležencev v proizvodnem procesu odvisen na eni strani od kriterijev za razporejanje skupnega prihodka, na drugi strani pa od cene končnega izdelka. Končni izdelek je opredeljen kot skupni izdelek med temeljnimi organizacijami zadnje in predzadnje faze predelave. Pri sodelovanju med temeljnimi organizacijami, ki sodelujejo v vertikalni delitvi dela v fazni proizvodnji, pa so kot skupni proizvodi v bistvu opredeljeni le fazni proizvodi. Vendar je »cena« teh faznih skupnih proizvodov odvisna od dosežene prodajne cene skupnega proizvoda temeljne organizacije zadnje in predzadnje faze.

Čeprav je zakonu o združenem delu bližja rešitev, navedena v točki dve, pa prinaša tudi nekatere probleme. Kot prvega lahko omenimo pogoj, da mora biti pri tako opredeljenem skupnem prihodku poslovanje po načelih skupnega prihodka vzpostavljeno v celotni proizvodni verigi. Ker je s poslovanjem po načelih skupnega prihodka povezana tudi rešitev vrste problemov, naštetih v 68. členu zakona o združenem delu, je vprašanje, če je mogoče v kratkem času vzpostaviti kvalitetne rešitve v celotni proizvodni verigi. Zato bo treba bržkone začasno le preiti na rešitve, ki bodo opredeljevale kot skupni prihodek tisti prihodek, ki se bo realiziral na prehodnem računu temeljne organizacije nadaljnje predelave, in sicer na podlagi tržne prodaje njenih proizvodov. Tako s poslovanjem po načelih skupnega prihodka ne bo treba čakati vseobsegajočih rešitev, ampak bodo možne tudi parcialne – delne rešitve, kot denimo gozdarstvo in primarna predelava lesa.

### 3. Skupni proizvod

Rekli smo že, da je skupni prihodek tisti prihodek, ki ga realiziramo s prodajo skupnega proizvoda. Skupni proizvod pa je proizvod, ki se pojavlja kot končni izdelek temeljne organizacije nadaljnje faze predelave.

Odnosi pri poslovanju po načelih skupnega prihodka se urejajo na ravni temeljnih organizacij. Delavci temeljnih organizacij, ki dajejo svoje polproizvode drugi temeljni organizaciji za nadaljnjo predelavo, sklenejo s to temeljno organizacijo samoupravni sporazum o medsebojnih pravicah in obveznostih, prevzetih na osnovi združevanja dela in sredstev. Iz tega izhaja, da je pri opredeljevanju skupnega proizvoda pomembna proizvodnja temeljne organizacije nadaljnje predelave, to je tiste temeljne organizacije, s katero temeljna organizacija predhodne faze neposredno sodeluje. Zato je zmeraj opredeljen kot skupni proizvod končni

izdelek temeljne organizacije združenega dela nadaljnje predelave, čeprav s širšega družbenega vidika izdelek te temeljne organizacije še ni namenjen prodaji.

Tudi s tako opredeljenim skupnim proizvodom je mogoče medsebojno dohodkovno soodvisnost vzpostaviti v celotni proizvodni verigi. Ali bomo dohodkovno soodvisnost vzpostavili v celotni proizvodni verigi in s tem postavili tudi dohodek temeljne organizacije prve faze in vseh nadaljnjih faz v odvisnost od izkupička dejanskega končnega izdelka, je odvisno od opredelitve skupnega prihodka. Pri opredeljevanju skupnega proizvoda je zmeraj pomembna povezanost temeljnih organizacij, ki neposredno sodelujejo (ena daje polproizvode, druga jih sprejema in naprej predeluje), pri opredeljevanju skupnega prihodka pa dejstvo, kako daleč spremljamo gibanje skupnega proizvoda. Iz tega bi lahko zaključili, da je opredeljevanje skupnega proizvoda oziroma skupine skupnih proizvodov zelo enostavno. Vendar se je v praksi pokazalo drugače. Da opredeljevanje skupnega proizvoda ni enostavno, vendar pa izredno pomembno, bomo prikazali prav na dosedanjih rešitvah med gozdarstvom in lesno industrijo.

Temeljne organizacije, ki predelujejo gozdne lesne proizvode naj bi imele šifro dejavnosti primarne predelave lesa. Iz tega izhaja, da bi bila glavna dejavnost temeljnih organizacij, ki sodelujejo z gozdarstvom, primarna predelava lesa. S tem bi bili kot skupni proizvodi opredeljeni glavni proizvodi primarne predelave lesa, in sicer: žagan les iglavcev, žagan les listavcev, lesne plošče iglavcev in lesne plošče listavcev ter lesna embalaža. Kot polproizvodi oziroma proizvodi gozdarstva, ki rabijo kot input lesni industriji, pa bi opredelili vse tiste proizvode gozdarstva, ki so predmet nadaljnje obdelave v primarni lesni predelavi. S pomočjo v samoupravnem sporazumu dogovorjenih osnov in kriterijev bi potem razporejali skupni prihodek, ki ga realiziramo s skupnim proizvodom, na temeljne organizacije gozdarstva in lesarstva. Vendar je v praksi zelo malo lesarskih organizacij, ki sodelujejo z gozdarstvom, organiziranih po načelu čiste dejavnosti. Malokje ima temeljna organizacija lesarstva, ki sodeluje z gozdarstvom, registrirano dejavnost primarne predelave lesa. Največkrat je tako, da je primarna predelava lesa le stranska dejavnost, ki rabi opravljanju glavne dejavnosti — to je industriji končnih lesnih izdelkov. Čestokrat pa se pojavljajo tudi primeri, ko ima lesarska temeljna organizacija več glavnih dejavnosti, a iz različnih vzrokov za posamezno glavno dejavnost niso organizirane temeljne organizacije združenega dela. Verjetno za vsako glavno dejavnost niso izpolnjeni vsi predpisani pogoji za organiziranje temeljne organizacije. Zato ima temeljna organizacija v svojem poslovanju več gospodarskih dejavnosti, čeprav je registrirana po pretežni dejavnosti. Iz tega izhaja, da temeljne organizacije gozdarstva ne sodelujejo samo s temeljnimi organizacijami, ki imajo primarno predelavo lesa, ampak tudi s temeljnimi organizacijami, ki imajo proizvodnjo končnih lesnih izdelkov. In prav proizvodnja temeljnih organizacij lesarstva mora biti osnova za dogovarjanje o tem, kako bomo pri poslovanju po načelih skupnega prihodka opredelili skupni proizvod oziroma skupine proizvodov. Za lažje razumevanje, kako je treba opredeliti skupni proizvod, dajemo primer sodelovanje po načelih skupnega prihodka gozdarske in lesarske temeljne organizacije.

Postavimo, da ima lesarska temeljna organizacija naslednjo proizvodnjo:

- proizvodnja žaganega lesa zavzema 30 %,
- proizvodnja končnih lesnih izdelkov 40 %,
- proizvodnja lesne embalaže pa 30 %.

Zaradi enostavnosti primera upoštevajmo, da prejema ta lesna temeljna organizacija vso svojo surovino od ene gozdarske temeljne organizacije (čeprav v praksi seveda takih primerov ni).

Lesarska temeljna organizacija predeluje 30 % lesa, ki ga dobi od gozdarske temeljne organizacije, v žagan les. Del predelanega lesa proda, del pa sama predela naprej za končne lesne izdelke. Preostali del prevzetih gozdnih lesnih izdelkov pa že v prvi predelovalni fazi predela tako, da zadošča potrebam njene proizvodnje. Ne predela jih v deske in potem naprej v končne lesne izdelke, ampak v specialne elemente prilagojene nadaljnji predelavi. Zato je prodaja lesnih izdelkov v tej temeljni organizaciji drugačna kot je proizvodnja. Na trg proda denimo le 10 % desk, 90 % pa končnih lesnih izdelkov. Izkupiček za prodajo lesa se zbira po načelih skupnega prihodka na prehodnem računu, in sicer za tiste proizvode, ki jih ta temeljna organizacija prodaja kot svoje končne izdelke, in v takšnem obsegu kot je dosežena prodajna cena za te izdelke. Temeljna organizacija, ki vodi prehodni račun za zbiranje skupnega prihodka razporeja na svoj redni račun in račun gozdarske organizacije skupni prihodek, ki so ga prinesle skupine prodanih proizvodov. Ker je vloženo delo (tekoče in minulo) v različnih izdelkih različno in ker so tudi dosežene cene različne, morajo biti normativi za razporejanje skupnega prihodka različni za vsako skupino skupnih proizvodov. Tako pripada gozdarskim organizacijam glede na dogovorjene kriterije v samoupravnem sporazumu pri prodaji desk denimo 40 % doseženega izkupička, pri prodaji omare pa le 5 %. Tudi delež po enoti oddanega proizvoda je lahko različen (oziroma je praviloma različen), če ga pridobi gozdarska temeljna organizacija na podlagi deleža v skupnem prihodku, ki ga prinaša npr. deska in drugačen, če ga prinaša omara.

Rekli smo že, da proizvaja in prodaja lesarska temeljna organizacija ponavadi več različnih proizvodov. In vse te proizvode je treba upoštevati, ko se dogovarjamo o razporejanju skupnega prihodka. Upoštevati celotni gozdarski delež na osnovi doseženih cen desk, ki zavzemajo v skupni prodaji le 10 %, pomeni ne-realno razporediti deleže v skupnem prihodku. Lesarska temeljna organizacija bo namreč dobila na prehodni račun plačilo denimo za omaro, gozdarski temeljni organizaciji pa hkrati dala delež, ki ji pripada za deske. Iz tega izhaja, da ustvarjanje in razporejanje skupnega prihodka ni usklajeno. Skupni prihodek se ustvarja na osnovi ene vrste skupnih proizvodov in razporeja spet po drugih. Seveda ne trdimo, da se kot ekvivalent ne more upoštevati le en izdelek lesarske temeljne organizacije, temveč le to, da je treba pri določanju deležev na osnovi ekvivalenta upoštevati celotno lesarsko proizvodnjo oziroma vso prodajo lesarske temeljne organizacije. Ker so izdelki primarne predelave lesa gozdarstvu najbližji, je najustreznejše, da se kot ekvivalent upoštevajo (seveda, če to tehnologija dela omogoča) proizvodi primarne predelave lesa. Posledica teh trditev je, da deleži gozdarskih temeljnih organizacij (v absolutnem znesku) ne morejo biti enaki, če je sodelovanje vzpostavljeno z različnimi lesarskimi temeljnimi organizacijami. Deleži so odvisni od faktorjev, ki so v posameznih temeljnih organizacijah različni. Različni so tako v temeljnih organizacijah gozdarstva kot v temeljnih organizacijah lesarstva. Zato so v primeru poslovanja po načelih skupnega prihodka deleži v skupnem prihodku različni.

V dosednji praksi urejanja dohodkovnih odnosov so se uveljavljale drugačne rešitve. Ker je gozdarstvu kot proizvodu lesne industrije deska najbližja, so se tudi vsi dohodkovni odnosi zreducirali na to, da se cena hlodovine oblikuje po doseženi prodajni ceni žaganega lesa. Postavljeni so faktorji hlodovina : žagani les, ki so za vse lesarske organizacije, ki sodelujejo s konkretnim gozdnim gospodarstvom, enaki. Pri postavljanju faktorja niso upoštevani niti različni pogoji proizvodnje v gozdarstvu niti v lesarstvu, prav tako pa tudi ne struktura proizvodnje in prodaje v lesarskih temeljnih organizacijah, ki sodelujejo z gozdarskimi

organizacijami združenega dela po načelih skupnega prihodka. S tem je po našem mnenju kršeno načelo zakona o združenem delu, ki pravi, da se razporeja na temeljne organizacije tisti prihodek, ki ga prinaša skupni proizvod. Pri rešitvah, ki so sedaj v praksi, se ne razporeja prihodek, ki ga prinaša konkretni skupni proizvod, ampak prihodek, ki bi ga prinašal tisti proizvod, ki za konkretno proizvodnjo ni skupen.

#### 4. Odnosi pri poslovanju po načelih skupnega prihodka

Medsebojna razmerja pri ustvarjanju in razporejanju skupnega prihodka urejajo delavci v temeljnih organizacijah, ki so združili dela in sredstva z namenom, da pridobivajo delež v skupaj ustvarjenem dohodku (skupnem prihodku in skupnem dohodku) s samoupravnim sporazumom in planom. Kajti »pri uresničevanju omenjenih načinov združevanja dela in sredstev oziroma udeležbi na tej podlagi v skupno ustvarjenem dohodku, sta izredno pomembna samoupravni in družbeni dogovor o temeljih plana oziroma sam plan na vseh ravneh samoupravnega organiziranja združenega dela in v celotnem procesu družbene reprodukcije. Samoupravni plan, zasnovan na vrednostnih razmerjih in ekonomskih interesih delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela — katerega rezultat dela se ne samo izmenjuje, ampak tudi potrjuje na trgu — mora poleg drugega zagotoviti slehernemu delavcu pravico in možnost, da ima popoln in neposreden vpogled v rezultate združenega dela in sredstev oziroma v stanje in gibanje skupno ustvarjenega dohodka, kakor tudi v stopnjo udeležbe v njem na podlagi združevanja dela in sredstev.« (Edvard Kardelj: Svobodno združeno delo, Brionske diskusije, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1978, str. 84.)

Zakon o združenem delu (64. člen) opredeljuje enotna načela, ki jih morajo delavci temeljnih organizacij upoštevati, ko se dogovarjajo o odnosih pri ustvarjanju in razporejanju skupnega prihodka. Ta načela so:

1. Enakopravnost pri pridobivanju dohodka na podlagi tega, kolikor so k njemu prispevali.
2. Sporazumnost pri določanju ciljev, namenov, pogojev in načinov združevanja dela in sredstev ter vzajemnih obveznostih, pravicah in odgovornostih pri pridobivanju dohodka.
3. V skladu s samoupravnim sporazumom medsebojno vplivanje na poslovno in razvojno politiko, prevzemanje skupnega rizika ter zagotavljanje skupne odgovornosti za razširjanje materialne osnove dela in za večjo storilnost dela.
4. Prek skupnega organa ali kako drugače usklajevanje stališč o skupnih zadevah, ki izvirajo iz združevanja dela in sredstev.

Skupni proizvod je proizvod, ki je rezultat dela delavcev več temeljnih organizacij združenega dela. Skupni se imenuje zaradi vertikalne ali horizontalne delitve dela, ko zaradi racionalnosti proizvodnje dela en proizvod več delavcev iz več temeljnih organizacij združenega dela. Dohodek pa se ugotavlja v temeljnih organizacijah združenega dela. Zato je treba tudi rezultat dela v primerih, ko se dohodek ugotavlja iz deleža v skupnem prihodku v vseh temeljnih organizacijah, ki so sodelovale pri proizvodnji tega skupnega proizvoda, ugotoviti na ravni posamezne temeljne organizacije združenega dela. Da pa lahko opredelimo, kolikšen je delež v skupnem prihodku, moramo najprej opredeliti, kateri so tisti proizvodi ali skupine proizvodov, ki prinašajo skupni prihodek. In ravno pri opredelitvi skupnega proizvoda se je pojavljalo precej nejasnosti. Skupni proizvod je bil večkrat opredeljen tako, da s konkretno proizvodnjo temeljne organizacije, ki izdeluje

končni proizvod, ni imel nič ali zelo malo skupnega. In ravno zaradi tega smo v poglavjih 2 in 3 podrobneje opredelili omejitve, ki jih je treba upoštevati pri opredeljevanju skupnega proizvoda in skupnega prihodka.

## 5. Sklepne ugotovitve

Zakon o združenem delu v svojem 68. členu jasno določa, katera vprašanja morajo delavci, ki sodelujejo po načelih skupnega prihodka samoupravno rešiti oziroma kaj in kako se morajo med seboj dogovarjati. V sestavku nismo omenjali vseh vprašanj, omenili smo jih le nekaj, ki se po našem mnenju v praksi premalo upoštevajo, so pa prvi pogoj za urejanje družbenoekonomskih odnosov po načelih skupnega prihodka.

Kajti, če ni:

1. delitve dela,
  2. skupnega planiranja,
  3. prehodnega računa za zbiranje realizacije,
  4. opredelitve skupnega proizvoda, ki je prilagojena konkretnim prilikam,
- ne moremo govoriti o poslovanju po načelih skupnega prihodka. Vse to so namreč prvine, ki so bistvene za poslovanje po načelih skupnega prihodka.

Mag. Slavka Kavčič

## Literatura

- Komentar zakona o združenem delu, ČGP Delo — TOZD Gospodarski vestnik, Ljubljana 1978.  
Zakon o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka, Ur. list SFRJ št. 58/76.  
Kardelj Edvard: Svobodno združeno delo, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1978.  
Kavčič Slavka: Problemi v zvezi s prehodom pridobivanja celotnega prihodka od tržne ali interne realizacije na obliko skupnega prihodka, Gospodarski vestnik št. 10/78.

---

## Popravek

V št. 9/78, v prispevku VLAKE V GOZDU avtorja dr. E. Rebule je prišlo do nekaj napak med katerimi sta dve, ki spreminjata smisel povedanega.

Na str. 372, v drugem odstavku mora prvi stavek glasiti takole: Z odprtostjo gozdov mislimo takšno mrežo prometnic, ki omogočajo dostop v gozd ljudem, strojem in možnost dostave potrebnega materiala po eni strani, kakor tudi odvoz vseh gozdnih pridelkov po drugi strani.

Na strani 375 pa mora biti enačba zapisana takole  $e = \frac{10.000}{c}$